

ศิลาจารึกบ่ออีกา

ของ

ศาสตราจารย์ ยอร์ช เซเดส์

หม่อมเจ้า สุภัทรดิศ ดิศกุล ทรงแปลจากภาษาฝรั่งเศส มหาอำมาตย์ตรี ทรวงศ์วิจารณ์ ตรวจแก้

จารึกหลักนี้ปรากฏอยู่ในหนังสือเรื่อง จารึกแห่งประเทศกัมพูชา (Inscriptions du Combodge) เล่มที่ ๖ ค.ศ. ๑๙๕๔ ของศาสตราจารย์ ยอร์ช เซเดส์ หน้า ๘๓-๘๕ และมีข้อความดังต่อไปนี้

หินแค้นซึ่งมีชื่อว่าบ่ออีกาตั้งอยู่ทางทิศใต้ของเมืองราชสีมาเก่า ในบรรดาโบราณวัตถุที่ค้นพบ ณ สถานที่แห่งนี้ก็มีจารึกศิลาทรายสีแดง ขนาด ๑.๑๐ x ๕๖ x ๒๕ เมตร หลักหนึ่ง ซึ่งแตกออกเป็น ๒ ชิ้น แต่ละชิ้นมีจารึกภาษาสันสกฤต ใช้ตัวอักษรสมัยก่อนสร้างเมืองพระนครใน ประเทศกัมพูชา

จารึกที่เก่าที่สุดถ้าเราตัดสินตามรูปร่างของตัวอักษรและตาม “อุปมานัย” ซึ่งต่อมาจะเลิกใช้ในพุทธศตวรรษที่ ๑๒ ประกอบกับจารึก ๔ บันทึก ซึ่งยังคงอยู่ดีพอใช้ ประกอบเป็นคาถา “สรัคธรา” จารึกบนหินสลักด้วยตัวอักษร ขนาดค่อนข้างใหญ่

เห็นอนัน ยังมีร่องรอย ของ จารึก อีกบันทึกหนึ่งสลักด้วยตัวอักษร ที่มีขนาดเล็กกว่ามาก และเราก็ไม่สามารถอ่านทราบความได้ นอกจาก “...ยุค...อุตุต...เต ทาสา...” จารึกที่อ่านทราบ ความ นั้น เกี่ยวกับ พุทธศาสนา และ กล่าว ถึง พระราชา แห่ง อาณาจักร ศรีจนาศะทรงอุทิศปศุสัตว์และทาสทั้งหญิงชายถวายแก่พระภิกษุสงฆ์ อาณาจักรนี้คงเป็นอาณาจักรเดียวกับที่มีนามปรากฏว่า “ศรีจนาศะ” และ “จนาศปุระ” ในจารึกภาษาสันสกฤตและขอม พ.ศ. ๑๔๘๐ ซึ่งค้นพบที่พระนครศรีอยุธยา และให้รายพระนามของพระราชา ที่เป็น คน ละวงศ์กับพระราชาแห่งประเทศกัมพูชา การค้นพบจารึก พ.ศ. ๑๔๘๐ บนเกาะพระนครศรีอยุธยาก็ไม่ได้ หมายความว่า จารึก หลักนี้ จะต้องสร้างขึ้นที่นั่น ศูนย์กลางของอาณาจักรศรีจนาศะแม้ว่าอาจเป็น ประเทศราช ขึ้นต่อประเทศกัมพูชา แต่ก็คงจะไม่ได้ตั้งอยู่ใน

แถบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา คงตั้งอยู่บนที่ราบสูงโคราชมากกว่า และจารึก ณ บ่ออีกนั้นก็คงจะอยู่ ณ สถานที่เดิมมาตั้งแต่แรกสร้าง

จารึกบนถ้ำที่ ๒ เป็นภาษาสันสกฤตที่ไม่ค่อยถูกต้องนัก ๑๒ บรรทัด แบ่งออกเป็นโคลง ๖ บท และอุปชาติ ๑ บท นอกจากนี้ยังมีจารึกภาษาขอมอีก ๕ บรรทัด จารึกถ้ำนี้เริ่มต้น ค่ายการ สรรเสริญ พระอิศวร (บทที่ ๑) แล้วจึงกล่าวถึงองค์เทพผู้ได้รับดินแดนที่ถูกละทิ้งไป “นอกกัมพูเทศ”

(บทที่ ๒) ดินแดนแห่งนี้อาจเป็นดินแดนที่เคยนับถือพุทธศาสนามาแต่ดั้งเดิม และพระราชานั่ง อาณาจักรจนาศะใต้ ทรงอุปถัมภ์อยู่ ดังที่มีกล่าวอยู่ในจารึกถ้ำแรกก็ได้ ณ สถานที่แห่งนี้ องค์เทพได้สร้างศิวิลิ่งค์ทองอันมาจาก สรวงสวรรค์ ขึ้นใหม่หาศักราช ๗๕๐ (พ.ศ. ๑๔๑๑) (บทที่ ๔-๕)

ตัวอักษรที่ใช้จารึก ภาษา สันสกฤตใน

ถ้ำที่ ๒ มีขนาดเล็กกว่าตัวอักษรที่ใช้ในถ้ำแรก และอาจจัดอยู่ในสมัยก่อนสร้างเมืองพระนครใน ประเทศ กัมพูชา เช่นเดียวกัน แม้ว่าจะมีศักราชที่บ่งถึงพุทธศตวรรษที่ ๑๕ แล้วก็ตาม ตัวอย่างเช่นนี้เป็นตัวอย่างที่ทำได้ ยาก และ น่า สนใจ เกี่ยวกับ การพยายาม รักษา ลักษณะ ตัว อักษรโบราณ ตัว “น” มีรูปร่างแปลกประหลาด คือหัวข้างในมีลักษณะใหญ่มาก จนทำให้บางครั้งดูคล้ายตัว “ต” ไป

จารึกภาษาขอมซึ่งให้ ชื่อรายนามทาส นั้นใช้ตัวอักษรขนาดใหญ่สลักลึกมาก และมีลักษณะโบราณเช่นเดียวกับ:

หลักฐานสำคัญ ของ จารึกถ้ำนี้ ก็คือ ทำให้เราทราบว่าใน พ.ศ. ๑๔๑๑ ดินแดนแถบจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งอาจเป็นศูนย์กลางของอาณาจักรโบราณชื่อจนาศะนั้น ยังไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของประเทศกัมพูชา

จารึก
ถ้ำที่ ๑

- (๑) — ตุ นฺเย มหิษฺยุ+ปฤถุฆนวฺบุโซ วิสฺติรุ พพาล (วตุสา)
- (๒) (ป) ฃจาตทุ เชนวศุ จ สุตฺนภรฺคุรวตฺ+ปฺยุฆวตฺसानุยา (ตา)
- (๓) ทาสีทาสา ทฺไศว ปฺรมุทิตฺมนโส ฆฺฎารฺทุธสฺซฺยุ—
- (๔) ทตฺตสฺ สฺงฆาย โปธิปฺรณฺนิหิตฺมนสา ศฺรีจฺนาเศศฺวา (เรน)

ด้านที่ ๒

- บทที่ ๑ (๑) วุฒิจินุทวารุทเนตโร ยสุ สรวว การนสารกะ
(๒) วฤษฐวโช — สฺ สุกุขมศจ^๑ นามะ หนุ ทสฺย ปทุระชะ ๑
- บทที่ ๒ (๓) กมุวเทศานุทเร ตฺยุกต— สีมส์ปฺราปฺตวานุ^๒ อเสา
(๔) องศเทว อิติ นามุนา ชีติปฺราชฺญะ กุโลปมะ ๑
- บทที่ ๓ (๕) สรววลกฺษณสํปฺนนะ สฺวาทฺมานมฺ อติจินุทยนุ
(๖) นิษกฺฤตฺย วโยโส รุเชณ สรววทุรฺวเณ สํสฺตฺตะ ๑
- บทที่ ๔ (๗) ลิงฺกํ สุวฺรณสํ—ฆาตุํ สุราสุรฺกไนสุ ตฺ—
(๘) (สฺ) วฺคฺคฺชนิตํ ปุ— ๒ — อามฺราตสฺย กฺลปิทมฺ ๑
- บทที่ ๕ (๙) (วิ) ยทุรฺตฺนสฺวาวงเก สฺมินิ กาลเ ตตฺ สฺธาปฺยกฺ ททา
(๑๐) ๒ ๒ สทุรฺวินานฺเยว โส สฺไม ปฺราทาจุ จ ภาตฺติตะ ๑
- บทที่ ๖ (๑๑) (อฺตุมฺ) ลฺลเนตฺรสุสุริทานโน ยตฺ กฺลิชะ ปฺรจฺณตฺ — — ไชติ วฤทฺติชะ
(๑๒) — ปิ ปฺนฺไยฺรุ วิวิโรวฺ วิจิตฺโรสุ ไตรฺ องศเทวสฺย วิมานกฺลปะ ๑
(๑๓) (เนชะ) คิ เคะ นกฺ กมฺรเตงฺ อณฺ ต ๒ นงฺค ๑
(๑๔) กณฺธิปฺ ๑ จุเก ศฺเวตฺรกฺต กฤสุ มฤทุ มาชว ๑
(๑๕) กิปีตฺ ลงฺกายฺ คิวตฺงฺคโปกฺ ฌนณฺชย
(๑๖) เจทา ยฺวตี มโนหฺร มโนหฺรี มโนว—
(๑๗) ทฺธ มฺฐฺร สฺมร อวลา สุรฺมิ //

๑. ตัวอักษร “กขม” นั้นแน่นอน และตัวที่นำหน้าก็ค่อนข้างแน่ว่าเป็น “สุ” แต่ตัวอักษรที่มีสระ “อิ” อยู่ข้างบนนั้นไม่ค่อยชัด และคล้ายตัว “ป” มาก

๒. ตัวอักษร “สี” นั้นจารึกไม่ใคร่ชัด และอาจเป็น “รู” ก็ได้

๓. ตัวอักษรที่ไม่ได้อ่านนี้ เห็นได้อย่างชัดเจน เป็นรูปวงกลมมีเส้นนอนผ่าครึ่งคล้ายกับ “อุษมานยะ”

คำแปล

ด้านที่ ๑

กระเบื้องแก้วเมียรูปรางสมบุรณ์ ๒๐ ตัว พร้อมกับลูกแก้วแม่โค ๕๐ ตัวมีถันถ่วงหนัก พร้อมกับลูกโลกที่อ้วนพี ทาสหญิงชาย ๑๐ คนมีจิตใจรื่นเริง...จำนวน ๔ สิ่งเหล่านี้พระราชทานแก่ศรีวิชัยจะได้ถวายไว้แก่ พระภิกษุสงฆ์เพื่อมุ่งหวังพระสัมมาสัมโพธิญาณ

ด้านที่ ๒

บทที่ ๑ ข้าพเจ้าขอเคารพฐิติพระบาทของพระผู้ ซึ่งมี พระเนตรดุจตั้ง ดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ และไฟ ทรงเพียบพร้อมไปด้วยคุณลักษณะชั้นต้นทุกประการ ทรงมีรัศมีคือโค.....อันอ่อนนุ่ม

บทที่ ๒ ได้รับแล้วซึ่งดินแดนอันถูกละทิ้งอยู่นอกกัมพูเทศ ท่านผู้มีนามว่า อังกฤษ เป็นผู้มีความคิดใคร่ครวญอย่างดี

ยิ่ง เป็นบุรุษที่ประเสริฐสุดในตระกูล

บทที่ ๓ ประกอบพร้อมไปด้วยลักษณะทุกประการ และนึกถึงโดยเฉพาะอย่างยิ่งแก่อาตมย์ของเขา เมื่อมีอายุมาได้ถึงหนึ่งแล้ว เป็นผู้ที่ได้รับคำสั่งสรรเสริญเนื่องจากความมั่งคั่งทุกประการของเขา

บทที่ ๔ ...คือสิ่งค้ำของ...โดยฝูงเทวดาและอสูร มีกำเนิดขึ้นในปากฟ้า...

บทที่ ๕ ณ สมัยซึ่งกำหนดโดยเสียงดนตรี (๗) แก้ว (๘) และอากาศ (๑)๕

ท่านก็ได้สร้าง (คือสิ่งค้ำ) องค์นั้นและหม่อมถวายเครื่องสักการ.....แต่ (พระผู้เป็นเจ้า) องค์นั้น

บทที่ ๖ เพราะเหตุว่ากลีซึ่งมีลักษณะโดยปกติ...โศคร้าย มีใบหน้าส่องสว่างโดยนัยน์ตาที่ถลนออกมา.....เนื่องจากกิริยาบุญต่างๆ แห่งอังกฤษ ท่านก็เปรียบดังวิมานในสวรรค์

บันทึกที่ ๑๓—๑๗ ณ ที่นั้นคือผู้รับใช้ของพระผู้เป็นเจ้าทั้งสองพระองค์^๖ (ต่อจากนั้นก็ป็นรายนาม)

๔. เป็นคำแปลชนิดไม่แน่ใจนักจาก “วโยโส รุเชน”

๕. มหาศักราช ๗๕๐ คือ พ.ศ. ๑๔๑๐

๖. ไม่ทราบแน่ชัดว่า พระผู้เป็นเจ้าอีกองค์หนึ่งคือเทพองค์ใด.